

แนวทางการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษา ขนาดเล็กสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1

Guidelines for the Management of Learner Development Activities
according to Trisikkha of Administrators of Small Schools under
Nakhon Sawan Primary Educational Service Area Office 1

อรรถพันธ์ แยมแสง¹ พระมหาอุดร อุตตโร² และปฐิธรรม สำเนียง³
Atthaphan Yaemsaeng, Phramaha Udorn Uttaro and Prathitham Samniang

Received: September 26, 2021

Revised: October 26, 2021

Accepted: November 02, 2021

บทคัดย่อ

บทความวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ครุที่มีต่อการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา และ 3) เสนอแนวทางการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา วิธีการดำเนินการวิจัยเป็นการวิจัยผสมผสานวิธี เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 263 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก 4 ด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอยู่ในระดับสูงสุด และด้านการวัดผลและประเมินผลอยู่ในระดับต่ำสุด 2) การเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อสภาพการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก โดยจำแนกตามตำแหน่ง อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ 3) แนวทางการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก ผู้บริหารนำหลักไตรสิกขาเข้ามาบูรณาการ ดังนี้ 3.1) ด้านการบริหารจัดการการจัด

¹ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1; Nakhon Sawan Primary Educational Service Area Office 1

²⁻³ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding author, e-mail: atthaphan5555@gmail.com, Tel. 096-6758486

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ใช้หลักการมีส่วนร่วมพัฒนาระดับความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคม 3.2) ด้านการพัฒนาหลักสูตรกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ผู้บริหารสร้างและพัฒนาการวัดและประเมินผล หลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางฯมีการพัฒนาจิตใจให้มีสมรรถภาพและประสิทธิภาพ 3.3) ด้านการจัดการเรียนการสอนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ครูกับนักเรียนและการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ สามารถแยกแยะวิเคราะห์สืบหาสาเหตุของสิ่งทั้งหลายได้ชัดเจน 3.4) ด้านการวัดผลและประเมินผล จัดทำคู่มือระดับสถานศึกษาแจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับเกณฑ์การประเมินของผู้เรียนให้ครูทราบ

คำสำคัญ: แนวทางการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน, หลักสูตรศึกษา, สถานศึกษาขนาดเล็ก

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the condition of learner development activity management; 2) to compare the opinions of teachers on the management of learner development activities according to the Trisikkha ; and 3) to propose guidelines for the management of learner development activities according to Trisikkha. This was a mixed methods research. Data were collected from a sample of 263 people. The statistics used in the data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation. The hypothesis was tested by T-test and one-way analysis of variance. For qualitative research, a structured interview form was used and using content analysis techniques. The results of the research were 1) the condition of the management of learner development activities according to the Trisikkha of the administrators of small schools in 4 aspects was at a high level. The management of learner development activities was at the highest level while the measurement and evaluation aspect were at the lowest level; 2) comparison of opinions on the condition of the management of learner development activities of the administrators of small schools classified by position, age, educational level and work experience found that overall, they were not different, therefore rejecting the hypothesis; and 3) in terms of guidelines for the management of learner development activities according to Trisikkha of the administrators of small schools, the administrators had integrated Trisikkha as follows: 3.1) in the aspect of management of learner development activities, the principle of participation in the development of relations with the social environment was used; 3.2) in terms of learner development activity curriculum development, the administrators created and developed the measurement and evaluation of school curriculum in accordance with

the core curriculum, with the development of mind to have competence and efficiency; 3.3) with respect to teaching and learning activities to develop learners, the administrators organized a classroom environment, encouraged teacher-student interaction and cognitive development to distinguish, analyze and investigate the cause of all things clearly; and 3.4) in terms of measurement and evaluation, the administrators prepared a manual at the school level informing teachers about the assessment criteria of learners.

Keywords: Guidelines for Learner Development Activities Management, Trisikkha, Small Schools

บทนำ

แผนยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 ได้กล่าวว่า เป้าหมายที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติ และในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ มีจิตสาธารณะรับผิดชอบต่อสังคม และผู้อื่น มีธรรมาภิบาล อดออม โอบอ้อมอารี มีวินัย รักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ และเป็นพลเมืองดีของชาติ (ราชกิจจานุเบกษา, 2561) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564 ให้ความสำคัญกับการวางรากฐานการพัฒนาคนให้มีความสมบูรณ์ เริ่มตั้งแต่กลุ่มเด็กปฐมวัยที่ต้องพัฒนาให้มีสุขภาพกาย และใจที่ดี เพื่อให้เติบโตอย่างมีคุณภาพควบคู่กับการพัฒนาคนไทยให้ทุกช่วงวัยเป็นคนดี มีสุขภาวะที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัย มีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคมส่วนรวม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 ฉบับปรับปรุง 2560 กำหนดให้มีเนื้อหาวิชา 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้และ 1 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน พบว่า กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นส่วนสำคัญ ที่จะเสริมให้นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนเพิ่มสูงขึ้น ได้อย่างเป็นรูปธรรมและชัดเจนมากขึ้น ประกอบด้วยกิจกรรม 3 ลักษณะ ดังนี้ 1) กิจกรรมแนะแนว 2) กิจกรรมนักเรียน 3) กิจกรรมเพื่อสังคม และสาธารณประโยชน์

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนจึงเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ฉบับปรับปรุง 2561 ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้นำองค์ความรู้ ทักษะจากการเรียนรู้และประสบการณ์ของผู้เรียนมาปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาตนเองเพื่อเป็นคนดี มีคุณธรรมจริยธรรม มีวินัย และจิตสำนึกสาธารณะที่ดีงาม เป็นคนมีปัญญา ในการใช้ทักษะชีวิต การคิด การสื่อสาร การแก้ปัญหา และการใช้เทคโนโลยี และเป็นคนมีความสุขในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงโดยอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสร้างสรรค์ ประกอบด้วยกิจกรรม 3 ลักษณะ ดังนี้ 1) กิจกรรมแนะแนว 2) กิจกรรมนักเรียน 3) กิจกรรมเพื่อสังคม และสาธารณประโยชน์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) ผู้วิจัยจึงได้นำหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) มาเป็นแนวทางการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์เขต 1 โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ที่ยังขาดการเน้นกรอบการพัฒนาตาม

หลักไตรสิกขาอย่างบูรณาการ ผู้เรียนมิได้เรียนรู้ และพัฒนาชีวิตโดยผ่านกระบวนการที่ถูกต้องตามหลักไตรสิกขา ขาดการแสวงหาปัญญา และขาดการมีเมตตาเป็นฐาน มิได้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเข้าใจชีวิตอย่างแท้จริง และขาดความเข้าใจในการนำหลักไตรสิกขา มาใช้ในการบริหารสถานศึกษาให้ครอบคลุมการดำเนินงานชีวิตทุกด้าน จึงไม่สามารถจัดการศึกษาสู่การพัฒนาให้มีความสมบูรณ์ได้นอกจากนี้เพื่อให้ให้นักเรียนได้มีคุณธรรมจริยธรรมเพิ่มสูงขึ้น ตามลำดับ (พอชาย พิงไชย, 2559) มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องบูรณาการหลักธรรมเข้าไปในการจัดกิจกรรมด้วย ซึ่งสิ่งที่สอดคล้องและเหมาะสมกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ได้แก่ หลักไตรสิกขา ซึ่งเป็นหลักธรรมที่จะนำพาบุคคลไปสู่ความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่หลักไตรสิกขา คือ หลักการพัฒนาชีวิตเพื่อให้ประสบความสำเร็จเป็นคนสมบูรณ์แบบตามแนวพุทธ ไตรสิกขา จึงจัดอยู่ใน มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ) คือ ควรทำให้เกิดมีขึ้น เพื่อใช้เป็นเครื่องมือพัฒนาชีวิต ไตรสิกขา แปลว่า สิกขา 3 หมายถึง ข้อปฏิบัติที่ต้องศึกษา 1 อย่าง คือ 1) อธิศีลสิกขา สิกขา คือ ศีลอันยิ่ง 2) อธิจิตตสิกขา สิกขา คือจิตอันยิ่ง หมายถึง สมาธิ และ 3) อธิปัญญาสิกขา สิกขา คือ ปัญญาอันยิ่ง ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นกระบวนการปฏิบัติ หรือ กระบวนการพัฒนา 3 ด้าน คือ ศีลเป็นหลักการพัฒนาระดับความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคม สมาธิ เป็นหลักการพัฒนาจิตใจให้มีสมรรถภาพและประสิทธิภาพในการคิดพิจารณาตัดสินใจ ปัญญา เป็นหลักการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ รู้จักสิ่งทั้งหลายตามที่มันเป็น และสามารถแยกแยะวิเคราะห์สืบหาสาเหตุของสิ่งทั้งหลายได้ชัดเจน ไตรสิกขาจึงเป็นกระบวนการพัฒนาแบบบูรณาการ เพราะหลักไตรสิกขามีความสำคัญ คือ เป็นหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่พุทธศาสนิกชน ควรนำมาปฏิบัติเพื่อพัฒนาชีวิตให้ประสบความสำเร็จทำให้เป็นคนสมบูรณ์แบบตามแนวพุทธ ตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 มีโครงสร้างการบริหาร ใช้รูปแบบการกระจายอำนาจ โดยผู้อำนวยการสำนักงานเขต เป็นที่ปรึกษามอบนโยบายผ่านบอร์ดคณะกรรมการ มีรองผู้อำนวยการสำนักงานเขต ผู้อำนวยการกลุ่มทุกกลุ่ม หัวหน้าศึกษานิเทศก์ เป็นองค์คณะบุคคลขับเคลื่อน โดยผู้อำนวยการสำนักงานเขต มอบนโยบายผ่านคณะกรรมการเครือข่าย ซึ่งเป็นองค์คณะบุคคลขับเคลื่อนการดำเนินงาน การกระจายอำนาจ 4 ด้าน คือ งานบริหารวิชาการ งานบริหารงบประมาณ งานบริหารบุคคล และงานบริหารทั่วไป นอกจากนี้สถานศึกษา ถือว่ามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศ เพราะเป็นสถาบันที่ให้การศึกษา ความรู้ และปลูกฝังค่านิยมทัศนคติความเชื่อต่าง ๆ แก่เด็กนักเรียน และเยาวชน โดยครูมีภาระหน้าที่ในการสอนตามหลักสูตรของโรงเรียน หรือกระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้ โดยเน้นทางด้านพุทธศึกษา เป็นการให้ความรู้ในเนื้อหาวิชา ต่าง ๆ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้และ 1 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งสิ่งที่จำเป็นที่สุดในการพัฒนาตามหัวข้อวิจัยนั้นจะต้องนำหลักของไตรสิกขามาประยุกต์กับกิจกรรมการเรียนการสอนในสถานศึกษาเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และค้นพบจากการปฏิบัติหลักธรรมด้วยตนเองทุกขณะจิตและทุกอิริยาบถและจะทำให้มีสติรู้เสมอที่ได้ยิน ได้เห็น ได้คิด ได้พูด สามารถที่จะควบคุมตนเองให้อยู่ในระเบียบวินัย ทั้งทางกาย วาจา ใจ รวมถึงควบคุมสติให้มีความแน่วแน่ในจุดเดียวกันเมื่อมีสติมั่นแล้วจะทำให้เกิดปัญญาและเกิดความรู้แจ้งเข้าใจและแก้ปัญหาได้ ไตรสิกขาเป็น

หลักธรรมที่เน้นบทบาทของนักเรียนในการปฏิบัติให้ถูกต้อง ทางกาย วาจา คือ ชั้นศีล การฝึกจิตให้ตั้งมั่นมีระเบียบทางการคิด คือ ชั้นสมาธิและพิจารณาสภาวะธรรมหรือสภาพปัญหานั้นจนเกิดความรู้ถึง ชั้นปัญญา นั้นเอง ดังกรอบแนวคิดทฤษฎีไตรสิกขา จากการรายงานผลการดำเนินงาน ตามแผนปฏิบัติการประจำปี งบประมาณ 2563 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 ได้พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ยังมีปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม และไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการมีวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต และการมีจิตสาธารณะ ขาดความอดทน ขาดวินัย มีปัญหาแยกเป็นรายด้านได้ดังนี้ 1) ด้านการบริหารจัดการการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน พบว่า ขาดผู้นำและขาดบุคลากรทีมงานที่รับผิดชอบกิจกรรมขาดขั้นตอนการดำเนินงาน จึงมีการพัฒนาคุณภาพได้น้อยไม่ต่อเนื่อง ประกอบกับภาระงานของสถานศึกษามีจำนวนมาก 2) ด้านการพัฒนาหลักสูตรกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน พบว่า โรงเรียนยังขาดความเข้าใจ ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยละเอียด ไม่มีการจัดเวลา ให้ครบถ้วน ดังที่หลักสูตรให้แนวทางไว้ และการจัดกิจกรรมไม่หลากหลาย ผู้เรียนไม่ได้เลือกตามความสนใจ ความสามารถของครูขาดองค์ความรู้ 3) ด้านการจัดการเรียนการสอนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน พบว่า ครูไม่ได้ให้ความสำคัญและเอาใจใส่ ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยโรงเรียนส่วนใหญ่จะจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียน ผ่านจุดประสงค์เท่านั้น ครูบางคนยังมีความเข้าใจว่า กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไม่มีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนแต่อย่างใด และ 4) ด้านการวัดผลและประเมินผล พบว่า ครูไม่มีการวัดผลและประเมินผลที่ชัดเจน เนื่องจากหลักสูตรกำหนดไว้ให้ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดเท่านั้น ครูบางคนจึงปล่อยให้ นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมเพียงลำพัง ไม่สนใจว่าผลจะออกมาอย่างไร (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์, 2563)

ด้วยเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจ ที่จะดำเนินการวิจัย เรื่อง แนวทางการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 เพื่อให้ทราบถึงสภาพการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา แนวการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา และผลของการวิจัยจะเป็นข้อมูลสำคัญและเป็นแนวทางในการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารโรงเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1
3. เพื่อหาแนวทางการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบวิธีผสมผสาน (Mixed Methods Research) ทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพและเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ที่มีค่าความเชื่อมั่น .991 จากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ข้าราชการครู/ครูผู้สอน เจ้าหน้าที่ จำนวน 263 คน จากประชากรทั้งหมด จำนวน 767 คน โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยใช้สูตรของ Taro Yamane ใช้สถิติเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วเปรียบเทียบการทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที (Independent Sample T-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis of Variance) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่ 3 ตัวขึ้นไป จากนั้นนำผลการศึกษาจากข้อคำถามในแบบสอบถามที่มีระดับคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดในแต่ละด้านมาวิเคราะห์ เพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์ หาแนวทางการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 1

ขั้นตอนที่ 2 เพื่อหาแนวทางการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 1 โดยเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 5 รูป/คน ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) หรือเป็นผู้ที่จับเปรียบุญธรรม 9 ประโยค จำนวน 1 รูป/คน เป็นผู้ที่จับการศึกษาระดับปริญญาโทหรือปริญญาเอก จำนวน 2 รูป/คน เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่บริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นแบบอย่างที่ดี Best Practice จำนวน 1 คน (นางสาวศุภนิชา มาลัยทาง ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเนินเวียง Best ด้าน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้เหรียญทองยอดเยี่ยมระดับประเทศ จากหน่วยงาน สพฐ.) และเป็นผู้มีประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารการศึกษามา อย่างน้อยไม่ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 1 รูป/คน และวิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) เพื่อหาแนวทางการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 1

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 1 พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มาก ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.61) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า ข้าราชการครู/ครูผู้สอน เจ้าหน้าที่ มีความคิดเห็นต่อด้านการบริหารจัดการการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอยู่

ในระดับที่มาก ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.61) และระดับน้อยสุด ได้แก่ ด้านการวัดผลและประเมินผล ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.72)

2. การเปรียบเทียบสมมติฐานแนวทางการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 พบว่า โดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปร ได้แก่ การจำแนกตามตำแหน่ง อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน ตามสมมติฐานดังนี้

2.1 จำแนกตามตำแหน่ง พบว่า ข้าราชการครู/ครูผู้สอน เจ้าหน้าที่ ที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน (Sig = .305) จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

2.2 จำแนกตามอายุ พบว่า ข้าราชการครู/ครูผู้สอน เจ้าหน้าที่ ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน (Sig = .449) จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

2.3 จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ข้าราชการครู/ครูผู้สอน เจ้าหน้าที่ ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน (Sig = .628) จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

2.4 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า ข้าราชการครู/ครูผู้สอน เจ้าหน้าที่ ที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน (Sig = .649) จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

3. แนวทางการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 สรุปผลการสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า

3.1 การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านการบริหารจัดการการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยนำหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) เข้ามาบูรณาการ ผู้บริหารใช้หลักการมีส่วนร่วม เข้ามาในการบริหารจัดการในการดำเนินการในทุกระดับ เป็นผู้ดำเนินการจัดการ การส่งเสริมสนับสนุนการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนโดยการจัดการแหล่งเรียนรู้ให้มีคุณภาพ กำหนดนโยบายที่ชัดเจน (ศีล) เป็นผู้อำนวยความสะดวก ประสานความสัมพันธ์ในทุกระดับ ส่งเสริมการจัดทำแผนงานโครงการ สนับสนุนงบประมาณด้านวัสดุอุปกรณ์ สื่อการสอน เทคโนโลยี จัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะ องค์ความรู้ในวิชาชีพเพิ่มสูงขึ้น (สมาธิ) เปิดโอกาสให้ผู้สอนได้แลกเปลี่ยน ทักษะ และเทคนิควิธีการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (ปัญญา)

3.2 การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านการพัฒนาหลักสูตรกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยนำหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) เข้ามาบูรณาการ ผู้บริหารควรมีความรู้ความสามารถในการสร้างและพัฒนาหลักสูตร รู้ทฤษฎี/เทคนิค/กลวิธีการสอน (ศีล) มีความสามารถในการวัดและประเมินผล รู้หลักการสอน และเกณฑ์ของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ออกแบบการเรียนรู้ เข้าใจเนื้อหาหลักสูตรอย่างลึกซึ้ง (สมาธิ) และมีทักษะการยกตัวอย่างเปรียบเทียบได้ชัดเจนและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนปรับปรุงผลงาน มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางฯ ตามความต้องการจำเป็นของโรงเรียนและชุมชนพร้อมทั้งมีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (ปัญญา)

3.3 การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านการจัดการเรียนการสอนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยนำหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) เข้ามาบูรณาการ ผู้บริหารมีความสามารถในการบริหารจัดการ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน บูรณาการทักษะชีวิตมีความสามารถในการรวบรวมจำแนกและจัดกลุ่มของสภาพปัญหาของผู้เรียน (ศีล) ประกอบด้วย จัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม ส่งเสริมกระบวนการคิดอย่างหลากหลายตามที่หลักสูตรกำหนด มีการเตรียมความพร้อมก่อนสอน จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเรียงจากง่ายไปยาก สร้างบรรยากาศเชิงบวกในการเรียนรู้ มีทักษะในการเสริมแรง จัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนให้เหมาะสม สร้างความไว้วางใจให้กับนักเรียน ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน และนักเรียนกับนักเรียน มีสภาพจิต ที่หนักแน่นมั่นคง (สมาธิ) ฝึกทักษะให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง ด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย และเหมาะสมกับช่วงวัย ให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติตามความถนัดและความสนใจ ตามสถานการณ์จริง มีการใช้สื่อ อุปกรณ์ เทคโนโลยี สารสนเทศที่เพียงพอเอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานที่ ให้เกิดการเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา และมุ่งพัฒนาทักษะชีวิต (ปัญญา)

3.4 การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านการวัดผลและประเมินผล โดยนำหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) เข้ามาบูรณาการ ผู้บริหารแบ่งหน้าที่ครู ผู้รับผิดชอบในคณะกรรมการพัฒนาและประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ศึกษานิยาม ตัวชี้วัด พฤติกรรมบ่งชี้ที่หลักสูตรกำหนด รวมทั้งศึกษาแนวทางการประเมิน (ศีล) จัดทำคู่มือระดับสถานศึกษาโดยการกำหนดพฤติกรรม บ่งชี้เพิ่มเติมให้เหมาะกับสภาพสถานศึกษา จัดประชุมชี้แจงและทำความเข้าใจรายละเอียดเกี่ยวกับการประเมิน เกณฑ์ต่าง ๆ ของผู้เรียนให้ครู ผู้ประเมินและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทราบควรมีการจัดการประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ระบุผู้มีส่วนร่วมในการประเมินอย่างชัดเจน เพื่อให้ผลคะแนนมีความหลากหลายไม่เกิดความลำเอียง (สมาธิ) มีการนิเทศ กำกับ ติดตามอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ โดยสอดคล้องกับแนวทางการวัดและประเมินผลกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ระบุว่าการพัฒนาผู้เรียนจะสามารถดำเนินการพัฒนาด้วยวิธีการ ทั้งการบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ ในส่วนของรายวิชาต่าง ๆ ของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยสอดคล้องกับกิจกรรมประจำวันของสถานศึกษา (ปัญญา)

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาวิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. สภาพการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 1 พบว่า

1.1 ด้านการบริหารจัดการการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ผู้บริหารโรงเรียนมีแผนงาน/โครงการที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องมีการจัดทำโครงการ/งาน กิจกรรมให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสมุห์พิชญเสนามนตรี และพิระศักดิ์ วรรณธร (2562) พบว่า หลักการและเหตุผลในการคิดพิจารณา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สำคัญ ควรรักษาภาวะเยียบ วินัย ข้อปฏิบัติ และโครงการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมหลักศีลธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด

1.2 ด้านการพัฒนาหลักสูตรกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ผู้บริหารจัดโครงสร้างของหลักสูตรกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นไปตามแนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของแต่ละโรงเรียนให้เป็นไปตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด และให้โรงเรียนจัดทำเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (2553) พบว่า บทบาทผู้บริหารโรงเรียนกำหนดแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ในหลักสูตรสถานศึกษา ที่เกี่ยวกับการจัดโครงสร้างการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ที่ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนที่ทุกโรงเรียนต้องปฏิบัติตาม

1.3 ด้านการจัดการเรียนการสอนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ผู้บริหารมอบหมายให้ผู้รับผิดชอบจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามแผนที่กำหนด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนการสอนเป็นไปตามโครงสร้างเวลาเรียน และเป็นไปตามแผนที่ได้กำหนดไว้ในหลักสูตร นักเรียนได้เรียนจนจบการศึกษาครบถ้วนตามโครงสร้างที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (2553) พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนต้องชี้แจงทำความเข้าใจและสร้างความตระหนักให้กับบุคลากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนเห็นคุณค่า และร่วมมือในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

1.4 ด้านการวัดผลและประเมินผล ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ผู้บริหารยึดระเบียบการวัดผล ประเมินผล กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนได้ถูกต้อง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารและครูมีแนวทางเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ชัดเจน ทำให้ผู้บริหารสามารถปฏิบัติงานได้ง่ายขึ้นและอยู่ในกรอบของการวัดและประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (2553) พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนต้องนิเทศ ติดตาม ให้คำปรึกษา หรือเกณฑ์ ในการวัดผล ประเมินผลตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กำหนดไว้ ให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ในแต่ละกิจกรรม

2. ผลการเปรียบเทียบสมมติฐานแนวทางการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 พบว่า ตำแหน่ง อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุชีลา นิระพล, อินฉา ศิริวรรณ และวิชชุดา หุ่นวิไล (2561) พบว่า ครูที่มีตำแหน่งต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ไม่แตกต่างกันกัน ขณะที่งานวิจัยของพระธีระยุทธ อานนทมนู (ทัศนจินดา), วิทยา ทองดี และสมควร นามสีฐาน (2563) พบว่า ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ไม่แตกต่างกัน และงานวิจัยของปฐมมาตี พัฒนสิงห์, นรินทร์ จุลทรัพย์ และอมลวรรณ วีระธรรมโม (2560) พบว่า ครูที่มีประสบการณ์การสอนต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 พบว่า

3.1 การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านการบริหารจัดการการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยนำหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) เข้ามาบูรณาการ ผู้บริหารควรใช้หลักการมีส่วนร่วม เข้ามาในการบริหารจัดการในการดำเนินการในทุกๆระดับ เป็นผู้ดำเนินการจัดการ การส่งเสริม สนับสนุนการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนโดยการจัดการแหล่งเรียนรู้ให้มีคุณภาพ กำหนดนโยบายที่ชัดเจน (ศีล) เป็นผู้อำนวยความสะดวก ประสานความสัมพันธ์ในทุกๆระดับ ส่งเสริมการจัดทำแผนงานโครงการ สนับสนุนงบประมาณด้านวัสดุอุปกรณ์ สื่อการสอน เทคโนโลยี จัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะ องค์ความรู้ในวิชาชีพเพิ่มสูงขึ้น (สมาธิ) เปิดโอกาสให้ผู้สอนได้แลกเปลี่ยน ทักษะ และเทคนิควิธีการการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (ปัญญา) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปีเตอร์ เอฟ. ดร็ัคเกอร์ Peter F. Drucker (อ้างถึงใน สมพงษ์ เกษมสิน (2553) พบว่า การบริหาร คือ ศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ร่วมกับผู้อื่น การทำงานต่าง ๆ ให้ลุล่วงไปโดยอาศัยคนอื่นเป็นผู้ทำภายในสภาพองค์การที่กล่าวนั้น ทรัพยากรด้านบุคคลจะเป็นทรัพยากรหลักขององค์การที่เข้ามามีส่วนร่วมกันทำงานในองค์การ ซึ่งคนเหล่านี้จะเป็นผู้ใช้ทรัพยากรด้านวัตถุอื่น ๆ เครื่องจักร อุปกรณ์ วัตถุดิบ เงินทุน รวมทั้งข้อมูลสนเทศต่าง ๆ เพื่อผลิตสินค้าหรือบริการออกจำหน่ายและตอบสนองความพอใจให้กับสังคม

3.2 การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านการพัฒนาหลักสูตรกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยนำหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) เข้ามาบูรณาการ ผู้บริหารควรมีความรู้ความสามารถในการสร้างและพัฒนาหลักสูตร รู้ทฤษฎี/เทคนิค/กลวิธีการสอน (ศีล) มีความสามารถในการวัดและประเมินผล รู้หลักการสอน และเกณฑ์ของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ออกแบบการเรียนรู้ เข้าใจเนื้อหาหลักสูตรอย่างลึกซึ้ง (สมาธิ) และมีทักษะการยกตัวอย่างเปรียบเทียบได้ชัดเจนและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนปรับปรุงผลงาน มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางฯ ตามความต้องการจำเป็นของโรงเรียนและชุมชนพร้อมทั้งมีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (ปัญญา) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ralph W.

Tyler (1970) พบว่า กระบวนการพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ การกำหนดจุดประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การเลือกและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และการประเมินผล

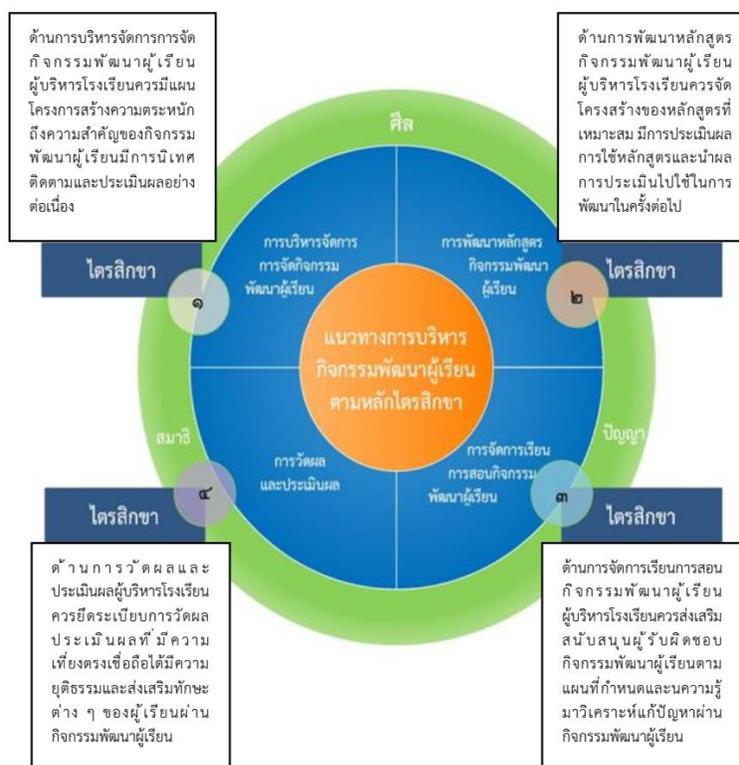
3.3 การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านการจัดการเรียนการสอนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยนำหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) เข้ามาบูรณาการ ผู้บริหารมีความสามารถในการบริหารจัดการ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน บูรณาการทักษะชีวิตมีความสามารถในการรวบรวมจำแนกและจัดกลุ่มตามระเบียบของสถานศึกษาให้เกิดการพัฒนาในรูปแบบสังคมแห่งการเรียนรู้ (ศีล) การเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม ส่งเสริมกระบวนการคิดอย่างหลากหลายตามที่หลักสูตรกำหนด มีการเตรียมความพร้อมก่อนสอน จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเรียงจากง่ายไปยาก สร้างบรรยากาศเชิงบวกในการเรียนรู้ มีทักษะในการเสริมแรง จัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนให้เหมาะสม สร้างความไว้วางใจให้กับนักเรียน ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน และนักเรียนกับนักเรียน มีสภาพจิต ที่หนักแน่นมั่นคง (สมาธิ) ฝึกทักษะให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง ด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย และเหมาะสมกับช่วงวัย ให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติตามความถนัดและความสนใจ ตามสถานการณ์จริง มีการใช้สื่อ อุปกรณ์ เทคโนโลยีสารสนเทศที่เพียงพอเอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานที่ ให้เกิดการเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา และมุ่งพัฒนาทักษะชีวิต (ปัญญา) สอดคล้องกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (2553) พบว่า ประกอบด้วยกิจกรรม 3 ลักษณะดังนี้ 1) กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักตนเอง รู้รักษ์สิ่งแวดล้อม สามารถคิดตัดสินใจ คิดแก้ปัญหา กำหนดเป้าหมาย วางแผนชีวิตทั้งด้านการเรียน และอาชีพ สามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม 2) กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาความมีระเบียบวินัย เป็นผู้นำ ผู้ตามที่ดี ความรับผิดชอบ การทำงานร่วมกัน รู้จักแก้ปัญหา การตัดสินใจที่เหมาะสม มีเหตุผล การช่วยเหลือแบ่งปันเพื่อเอื้ออาทรและสมานฉันท์ และ 3) กิจกรรมเพื่อสังคม และสาธารณประโยชน์ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมชุมชน และท้องถิ่นตามความสนใจในลักษณะอาสาสมัครเพื่อแสดงถึงความรับผิดชอบต่อความดีงามความเสียสละต่อสังคม และการมีจิตสาธารณะ

3.4 การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านการวัดผลและประเมินผล โดยนำหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) เข้ามาบูรณาการ ผู้บริหารแบ่งหน้าที่ครู ผู้รับผิดชอบในคณะกรรมการพัฒนาและประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ศึกษานิยาม ตัวชี้วัด พฤติกรรมบ่งชี้ที่หลักสูตรกำหนด รวมทั้งศึกษาแนวทางการประเมิน (ศีล) จัดทำคู่มือระดับสถานศึกษาโดยการกำหนดพฤติกรรม บ่งชี้เพิ่มเติมให้เหมาะกับสภาพสถานศึกษา จัดประชุมชี้แจงและทำความเข้าใจรายละเอียดเกี่ยวกับการประเมิน เกณฑ์ต่าง ๆ ของผู้เรียนให้ครู ผู้ประเมินและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทราบควรมีการจัดการประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ระบุผู้มีส่วนร่วมในการประเมินอย่างชัดเจน เพื่อให้ผลคะแนนมีความหลากหลายไม่เกิดความลำเอียง (สมาธิ) มีการนิเทศ กำกับ ติดตามอย่างต่อเนื่อง และ สม่่าเสมอ โดยสอดคล้องกับแนวทางการวัดและประเมินผลกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ระบุว่า การพัฒนาผู้เรียน

จะสามารถดำเนินการพัฒนาด้วยวิธีการ ทั้งการบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ ในส่วนของรายวิชาต่าง ๆ ของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยสอดคล้องกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) พบว่า การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการประยุกต์ใช้ของบทบาทของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง การดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสถานศึกษาสามารถนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติและนำไปประยุกต์ใช้ได้ตามความเหมาะสม

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพ สามารถอธิบายเกี่ยวกับองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยที่ประกอบไปด้วย การบูรณาการกันซึ่งมีความสัมพันธ์ดังนี้

วงกลมชั้นในสุด คือ เป้าประสงค์ ที่ผู้วิจัยได้ตั้งเป้าหมาย

วงกลมชั้นที่ 2 คือ การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 4 ด้านได้แก่ 1. ด้านการบริหารจัดการ การจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 2. ด้านการพัฒนาหลักสูตรกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 3. ด้านการจัดการเรียนการสอนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 4. ด้านการวัดผลและประเมินผล

วงกลมชั้นที่ 3 คือ หลักไตรสิกขา 3 ประการ ประกอบด้วย 1. ศีล ความประพฤติที่ดีที่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ แนวทาง การจัดระบบระเบียบความรับผิดชอบ การฝึกในด้านพฤติกรรม ความประพฤติดี มีระเบียบวินัย การเว้นชั่ว ตรงต่อเวลา ความเสียสละ ความกตัญญู ปฏิบัติทางกาย วาจาใจ ที่เป็นไปด้วยความเรียบร้อยไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน 2. สมาธิ การมีสภาพจิต ที่หนักแน่นมั่นคง ความมุ่งมั่นตั้งใจ แน่วแนเอาใจใส่และมีใจจดจ่อ การฝึกบังคับใจตั้งมั่น ระลึกรู้ตัวอยู่ตลอดเวลา เป็นหลักการพัฒนาจิตใจให้มีสมรรถภาพ และประสิทธิภาพในการพิจารณาตัดสินใจคิดในสิ่งที่ดี เรียกว่าใจอยู่กับจิตอยู่กับงานที่ทำ รวมถึงสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ในทุกๆ ด้าน 3. ปัญญา เป็นหลักการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ ในด้านปัญญา รู้จักวินิจฉัย ไตร่ตรอง ความหยั่งรู้เหตุและผล สามารถวิเคราะห์สังเคราะห์ ตรวจสอบความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างชัดเจนซึ่งเป็นพื้นฐานของการเจริญปัญญา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้อำนวยการโรงเรียนควรมีวางแผนการบริหารงานอย่างเป็นระบบ และมีแผนการพัฒนาฝ่ายวิชาการที่สามารถใช้ได้จริง
2. ผู้อำนวยการโรงเรียนควรจัดอบรมสัมมนาเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การนิเทศการศึกษา การวัดผล ประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน
3. ผู้อำนวยการโรงเรียนควรเพิ่มแนวทางการนิเทศ การกำกับติดตาม ของผู้บริหาร ให้มีแนวทาง และสร้างความเข้าใจในการจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารควรทำการศึกษาแนวทางการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 โดยเพิ่มกลุ่มตัวอย่างที่กว้างและหลากหลายมากขึ้น เช่น นักเรียน ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา
2. ผู้บริหารควรเพิ่มสัมภาษณ์เชิงลึกนักเรียน ผู้ปกครอง เพื่อให้มีความคิดที่หลากหลายมากขึ้น ในแนวทางการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1
3. ผู้บริหารควรใช้หลักธรรมที่สอดคล้องกับการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนซึ่งอาจทำให้ได้ผลที่แตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร แห่งประเทศไทย จำกัด.
- คำพันธ์ มาตนอก. (2556). รูปแบบการบริหารจัดการโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน ประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3. (วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิต วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- ปฐมมาวดี พัฒนสิงห์ และคณะ. (2560). การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของโรงเรียน มอ.วิทยานุสรณ์ สุราษฎร์ธานี. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 17(1), 57-67.
- แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580. (2561, 13 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 135 ตอนที่ 82 ก, หน้า 8.
- พระครูสมุห์พิชญ์ เสนามนตรี และพีระศักดิ์ วรรณัตถ. (2562). แนวทางการจัดการเรียนการสอนที่ บูรณาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์*, 19(3), 1-11.
- พระธีระยุทธ อานนทมุณี (ทัศนัจันดา), วิทยา ทองดี และสมควร นามสีฐาน. (2563). การจัดการ เรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม ของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25. *Journal of Modern Learning Development*, 5(1), 145-158.
- พอชาย พิงไชย. (2559). การบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราช ภัฏสวนสุนันทา*, 2(2), 344-354.
- สมพงศ์ เกษมสิน. (2553). *การบริหาร*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครสวรรค์. (2563). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2563*. เอกสารลำดับที่ 17/2563. (อัดสำเนา).
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุชีลา นีระพล, อินฉา ศิริวรรณ และวิชชุดา หุ่นวิไล. (2561). การบริหารทรัพยากรบุคคลตามหลัก ไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี. *วารสาร ครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 5(3), 131-143.
- Tyler, Ralph W. (1949). *Basic Principia of Curriculum and Instruction*. Chicago: the University of Chicago press.